

Forarbeid

MENNESKET I BYEN

Møtet mellom det private og
offentlige i arkitekturen

0

Innhold

1	<i>Tittel</i>	Forarbeid for masteroppgave i arkitektur ved NTNU våren 2018 av Eirik Strand og Alice Lødemel Sandberg veiledet av Geir Brendeland.
2	<i>Problemstilling</i>	
3	<i>Hvorfor er oppgaven aktuell?</i>	
4	<i>Valg av tomt</i>	<i>En undersøkelse av privat og offentlig i arkitekturen gjennom et teoretisk essay og en prosjekteringsoppgave.</i>
5	<i>Valg av program</i>	
6	<i>Valg av metode</i>	
7	<i>Kilder til diskusjonen</i>	
8	<i>Videre diskusjon: masterarbeidet</i>	
9	<i>Tidslinje</i>	

1

Tittel

MENNESKET I BYEN

Møtet mellom det private og offentlige i
arkitekturen

2

Problemstilling

Oppgaven vil diskutere og undersøke det private og offentlige i arkitekturen gjennom et teoretisk og et praktisk spørsmål:

Hvordan har opplevelsen av noe som privat eller offentlig innvirkning på arkitekturen?

Hvordan kan vi bruke begrepene privat og offentlig som grunnlag for å formgi arkitektur?

3

Hvorfor er oppgaven aktuell?

Arkitekturen skapes for mennesker, av mennesker. Rommene i arkitekturen skapes på bakgrunn av hvordan vi ønsker å leve sammen og tar form deretter. Sammensetningene av disse rommene utgjør i dag våre byer, tettsteder og samfunn. Samfunnets kultur og organisering er derfor uløselig knyttet til den arkitekturen vi lager.

En tematikk som er sterkt tilstedeværende i moderne vestlig kultur er skillet mellom det private og offentlige. I vår kultur er det vanlig å kunne skille mellom det som er eget og det som er felles. Dette er også et kjennetegn ved arkitekturen: noen rom deler vi, andre deler vi ikke, noen rom er offentlige og noen er private. Men hvilke rom eller funksjoner vi ønsker å dele er hverken konsekvent eller permanent. Det forandrer seg i takt med endringer i kultur og samfunn, og vil tolkes ulikt i forskjellige sammenhenger. Derfor er det heller ikke entydig om et rom er offentlig eller privat.

Overgangen mellom disse rommene blir et stemningsskifte i arkitekturen, vi beveger oss fra én sfære til en ny. I disse overgangene

skjer et skifte i karakteristikkk som påvirker menneskers oppførsel og holdning til omgivelsene. Alle karakternyanser fra det helt private til det helt offentlige må eksistere og fungere for å tilrettelegge for livet. Derfor blir det å kunne håndtere disse overgangene viktig for å skape god arkitektur for mennesker.

På bakgrunn av dette mener vi at tolkningen og utformingen av rom med offentlig eller privat karakter er et evig aktuelt tema i arkitektursammenheng, og at det i overgangen mellom dem oppstår situasjoner som inviterer til nytolkning og eksperimentering.

4

Valg av tomt

Ved valg av tomt har det vært viktig å finne et sted hvor vi opplever at det er rom for å eksperimentere med offentlige og private overganger. For å beholde en undersøkende og diskuterende tilnærming i oppgaven ble det derfor viktig at tomten ikke la for store føringer for håndteringen av det offentlige og private i arkitekturen. Vi ønsket derfor en tomt med plass og frihet til å tegne inn våre egne situasjoner. Likevel opplevde vi at det ville være riktig for prosjektet med visse situasjonsbestemte tilskudd som muliggjorde offentlige og private situasjoner; som nærhet til byen med en viss grad av urbanitet og mennesker og mulighet for å tilrettelegge for skjermede situasjoner.

Tomten vi har valgt er Maskinistgata 2 på Nyhavna i Trondheim. Tomten står i dag ubebygget og ligger i et industriområde som skal transformeres. Tomten ligger nær boligområdet Svartlamoen, en eksperimentell bydel i Trondheim med bymessige boliger som strekker seg fra Buran. Viljen til å eksperimentere gir også et stemningsgrunnlag til oppgavens ønske om å utfordre hvordan

det private og offentlige blir håndtert. Tomten er forbundet med sentrums karakteren på Solsiden via en togstasjon, men er også adskilt fra denne av jernbanelinja. I tillegg er tomten - som en del av Nyhavna med industri og havnevirksomhet - upolert og tåler om vårt prosjekt utvikler seg til noe nytt, stort eller rart. Mot nord ligger den karakteristiske ubåtbunken Dora I og definerer både stedet i byen og rommet på tomten.

Dette er en tomt hvor vi både beholder kontroll og frihet, samtidig som det er en bytomt med de mulighetene det innebærer.

5

Valg av program

For å utfordre og eksperimentere med konvensjonene for hva som betegnes som offentlig og privat mener vi det er hensiktsmessig å begynne der mennesket tradisjonelt sett er mest privat - i boligen, og kombinere det med der vi tradisjonelt sett blir konfrontert med en offentlighet - i byen. Vi ønsker å bevege oss ut fra boligens indre og se på hvordan møter med en offentlighet kan fortone seg.

Offentligheten kan være representert av ulike program. I vår oppgave er hovedfokuset på gaterommet med sine tilhørende plasser og parker. I tillegg vil vi bruke innslag av mindre offentlige program i kombinasjon med boligene. Et større offentlig program er også bestemt som en trigger for organiseringen av området. Vi lot oss fascinere av det offentlige badet som et program å legge i nettopp vårt prosjekt. Premisset for det offentlige badet er interessant i seg selv i den forstand at badet i en bolig har en svært privat karakter, og tanken om et offentlig bad er da egentlig på tvers av gjeldende konvensjoner. Badet i denne sammenheng blir en mindre institusjon

for termiske opplevelser. Vi ser for oss at badet vil tiltrekke en offentlighet og markere tomte i byen, men at badet ikke overskygger vår utvikling av et boligområde. Det større offentlige programmet skaper en friksjon og spenning i planen vi ikke oppnår med bolig alene som program.

Boligen, hvor det mest intime av livet utspiller seg, er for oss et naturlig valg som representant for det private. Boligen har historisk sett vært stedet hvor man har kunnet skjule seg og sitt fra omverdenen, familiens høyborg og markør for individets plass på jorden. Gjennom boligen kontrollerer enkeltindivider et mindre område, noe som gir mennesker mulighet til å kalle en liten del av byen sitt eget, og er derfor det viktigste eksempelet vi har på privat arkitektur. Boligen er en grunnpilar i menneskers liv og en grunnpilar i byen. Å undersøke samspeillet mellom det offentlige og det private ved å arbeide med det viktigste programmet for individet og for byen ser vi som nødvendig for oppgaven.

6

Valg av metode

Å skulle diskutere temaet privat og offentlig i arkitekturen er en omfattende oppgave. Gjennom valg av tomt og program ønsker vi å oppnå en spesifisering av problematikken gjennom å bruke en konkret situasjon. Videre blir det viktig å ha en tydelig framgangsmåte for å holde fokus på tematikken, og for å være presis i hva vi ønsker å ta opp i diskusjonen angående det private og offentlige.

Gjennom problemstillingen ønsker vi å undersøke hvordan opplevelsen av noe som offentlig eller privat har innvirkning på arkitekturen. Samtidig som oppgaven har som mål å oversette disse opplevelsene til form. Vi ønsker derfor å prosjektere med en intensjon om å undersøke opplevelser av rom. Dette mener vi kan gjøres gjennom en utforskning av romlige situasjoner med fokus på atmosfære og grad av interaksjon. Ved å vektlegge bestemte situasjoner i prosjektet der behandlingen av privat og offentlig blir spesielt viktig, og gi disse mye plass i prosjekteringsfasen, kan vi kanskje gi nye innspill til diskusjonen om hva som tilhører det private og det offentlige, og hvordan man kan håndtere overgangene mellom dem.

For å gi oppgaven en dybde utover det situasjonsbestemte og prosjektbestemte vil vi se til litteraturen og kunsten for å finne eksempler på situasjoner som kan relateres til opplevelsen av offentlige og private rom. Vi har i tidlig fase brukt skjønnlitteratur som vi mener beskriver menneskets relasjon til rommene vi omgir oss med som inspirasjon for å leve oss inn i ulike situasjoner. I kunsten har vi også funnet eksempler på menneskets opplevelser med arkitektur som vi kan la oss inspirere av og lære av. Ved hjelp av akademisk litteratur vil vi sette oss inn i aktuell samfunns- og arkitekturteori angående privat og offentlig. Dette vil kunne gi oss en bedre forståelse av begrepenes rolle i samfunnsutviklingen og arkitekturfaget. Vi vil presentere de observasjonene vi finner i et essay som vi skriver parallelt med prosjekteringsarbeidet.

På denne måten får oppgaven både en teoretisk og praktisk-prosjekterende del. Vi ønsker å jobbe med disse samtidig og la de to delene påvirke hverandre.

7

Kilder til diskusjonen

DEN FØRSTE KILDEN: OSS SELV

Den første kilden til å forstå de ulike opplevelsene av privat/offentlig er oss selv. Ved å ta for oss egne erfaringer knyttet til tematikken kan vi hente ut førstehåndskunnskap fra et individuelt perspektiv.

- *Når kjenner vi oss offentlige?*
- Vi kjenner oss offentlige når vi er i en situasjon hvor vi kan bli påvirket, eller vi kan påvirke andre. For eksempel når jeg holder en appell på torget, og du lar deg engasjere. Jeg påvirker deg, og du blir påvirket.
- Vi kjenner oss offentlige når vi er tilgjengelige for kontakt. Si at jeg ringer for å selge noe, og du tar telefonen. Jeg oppsøker deg, og du er tilgjengelig.
- Vi er offentlige når vi eksponeres. Jeg står i en butikk, og du går forbi på gaten. Jeg er eksponert, og du ser meg.
- Vi er offentlige når vi er i en situasjon hvor andre kan vurdere oss. Jeg legger ut et bilde av meg selv iført et kostyme, du synes jeg ser rar ut. Jeg viser meg, du vurderer meg.

Disse observasjonene handler om oss i møte med andre, at følelsen av å være offentlig for oss er knyttet til samhandling med andre mennesker, om å bli sett eller hørt. Handlinger som kun skjer når flere mennesker er involvert.

- *Når kjenner vi oss private?*
- Vi kjenner oss private når vi er alene. For eksempel når jeg er hjemme og driver med mitt. Kanskje jeg leser? Kanskje jeg danser? Hva vet du? Jeg er skjult for deg.
- Vi kjenner oss private når vi er sammen med få og nære venner. Si at jeg er på et middagsselskap. Vi sitter der, prater, spiser og hygger oss uten at du vet det. Vi er bare tilgjengelig for hverandre.
- Vi kjenner oss private når vi opplever at vi er anonyme. Jeg sitter på kafé, leser en bok, drikker kaffe. Du kommer inn, ser meg, ser andre. For deg er jeg kun et fjes i mengden, en del av kaféens interiør. Jeg får være privat og anonym i det offentlige rom.

Disse observasjonene handler om oss i fravær av andre. Følelsen av å være privat er knyttet til å være alene, eller sammen med få utvalgte: å ikke bli sett eller hørt eller vurdert av andre enn vi selv bestemmer.

DEN ANDRE KILDEN: ETYMOLOGIEN

Ordene vi bruker når vi snakker om temaet privat/offentlig er ladet. Vi har våre personlige assosiasjoner til ordene, men ordene har i tillegg opprinnelse i samfunnet, og beskriver da en felles oppfattelse av tingenes tilstand. Ordenes opprinnelse er ikke uten betydning for hvordan de brukes, derfor blir det viktig for oss å ha kjennskap til hvordan ordene er blitt og blir forstått. Hva kommuniserer vi til andre når vi bruker ordene offentlig og privat?

Ordet offentlig på norsk har sin opprinnelse fra det tyske ordet *offen* som betyr *åpen*, og viser til noe som er tilgjengelig for alle. Store Norske Leksikon viser at ordet kan forstås på ulike måter: *noe som alle har adgang til, eller som gjelder for alle - altså noe som ikke er ekskluderende, óg noe som hører innunder, utgår fra eller ivaretas av statsmakten - altså et samfunnsanliggende.* (Nordbø, 2014) Ordet *public* på engelsk har sin opprinnelse fra latin og ordet *publicus*, en blanding av ordet *poplicus* som betyr *av folket* og *pubes* som betyr *voksen*. Dette linker ordet til demokratiet og antikkens politiske rom med den frie mann som gyldig deltaker. Det samsvarer med Jürgen Habermas' definisjon i sin bok *Borgerlig Offentlighet* fra 1962 hvor offentlighet blir beskrevet som «*Et rom der alle frie borgere har rett og plikt til å delta i fri meningsutveksling.*» (Nordbø, 2014)

Altså en antikk-politisk forståelse av ordet, som handler om hvordan vi strukturerer samfunnet.

Det norske ordet privat kommer fra det latinske ordet *privatus* som betyr *skilt fra staten, som tilhører et individ*. I det norske språket har ordet flere betydninger. Store Norske Leksikon presenterer tre betydninger. Den første betydningen av privat er linket til eierskap: *som tilhører, vedkommer, utgår fra en enkelt borger eller enkelte borgere og ikke fra stat, kommune eller offentlig institusjon*. Den andre betydningen er linket til arbeid: *som har tilknytning til personen som individ uten sammenheng med stilling*. Den tredje handler om tilgjengelighet: *som ikke er åpen, tilgjengelig for publikum i sin alminnelighet*. (Nordbø, 2009)

Det private kan derfor forstås som de deler av livet individet er herre over. Når vi ser dette i sammenheng med utviklingen av en offentlig stat som i større grad tilpasser seg individet markerer dette en omdefinering av begrepene privat og offentlig.

DEN TREDJE KILDEN: SAMFUNNSVITENSKAPEN

Ved hjelp av den tyske filosofen og statsviteren Hannah Arendts bok *Viva activa: Det virksomme liv* fra 1958 kan vi diskutere de antikke og moderne betydningene av offentlig

og privat. Ordenes antikke betydning stemmer ifølge henne ikke overens med dagens forhold. Når vi ønsker å diskutere hvordan vi håndterer offentlig og privat i arkitekturen hjelper hun oss med å putte begrepene inn i vår tid.

Arendt forklarer hvordan det i antikkens Hellas var et tydelig skille mellom det offentlige politiske liv i byen (*polis*) og det private liv i huset (*oikia*): «Oppkomsten av polis, som gir rammene for den greske forståelsen av politikk, hadde som følge at enhver 'i tillegg til sitt privatliv fikk nok en livsform, sitt bios politikos. Fra nå av tilhørte hver borger to værensordninger, og hans liv ble kjennetegnet ved at det var nøyaktig delt mellom det han kalte sitt eget (*idion*) og det som var felles (*koinon*)'». (Arendt, 2012, s. 42) Den antikke greske begrepsdefinisjonen av politisk baserer seg på hvilke aktiviteter som handler om menneskers naturgitte behov, og hvilke som er hevet over disse: «Av de aktivitetene som finnes i alle former for menneskelig samliv, ble bare to ansett som politiske i egentlig forstand, nemlig handling (*praxis*) og tale (*lexis*). Og kun disse kunne legge grunnen til 'de menneskelige anliggendes rom' [...] Fra dette 'rommet' var alt det som ene og alene var nødvendig utelukket». (Arendt, 2012, s. 42-43)

Videre poengterer hun hvordan vi siden

den gang har beveget oss bort fra å ha et klart skille mellom private og offentlige rom. Dette skjer fordi vi får en reorganisering av det private liv, der private anliggender får innpass i offentligheten, og det etableres en ny sfære, den sosiale: «*Det sosiale rom oppsto da husholdningens indre med alle sine aktiviteter, problemer og organisasjonsformer trådte frem fra husets mørke og ut i den offentlige, politiske sfærens lys. Dermed ble ikke bare det gamle skille mellom private og offentlige anliggender utvisket. Meningen i disse begrepene og den betydningen hver av sfærene hadde for den enkeltes liv som henholdsvis privatmenneske og borger av 'det offentlige', forandret seg til det ugjenkjennelige*». (Arendt, 2012, s. 52) Når private anliggender trer inn i det politiske rom, er ikke lenger aktivitetene handling (*praxis*) og tale (*lexis*) avgrenset fra privatlivet, og fundamentet for opprettholdelsen av skillet mellom privatlivet og *bios politikos* faller sammen.

I det moderne samfunnet har utvidelsen av det hjemlige forsterket det sosiale hvor samfunnet fungerer som en slags storfamilie, fremfor det antikke politiske - en uavhengig offentlighet. Dette mønsteret har vokst ettersom det moderne samfunnet har utviklet seg til en velferdsstat. Blant annet som en del av likestillingsprosessen mellom mann og kvinne har staten måttet ta over oppgaver som tidligere tilfalt kvinnen - typisk

omsorgsoppgaver - oppgaver som tidligere ble ivaretatt av familien og hjemmet. Altså er det mye som tidligere ble ansett som privat som nå er statens anliggende, gjort offentlig. I tillegg har den individuelle sfærens berikelse i moderne tid latt det private vokse ytterligere ut i den offentlige sfæren, noe som gjør at vi i dag markerer oss som individer med egne interesser i det politiske domene. Det politiske og det private står ikke lenger i motsetningen til hverandre.

En annen som diskuterer hvordan det offentlige og private skillet har endret seg i moderne tid er filosofen og sosiologen Jürgen Habermas i sin bok *Borgerlig offentlighet* fra 1962. Han peker nettopp på hvordan private interesser har trådt ut i offentligheten, f.eks. gjennom arbeidet, og hvordan den private sfære står skrappt med kun intimsfæren igjen. «*I den grad stat og samfunn gjennomtrenger hverandre, løser kjernefamilie-institusjonen seg fra sammenhengen med samfunnsmessige produksjonsprosesser: intimsfæren - som engang var sentrum i den private sfære overhodet - rykker så å si ut i periferien av privatsfæren, i den grad denne selv avprivatiseres.*» (Habermas, 2002, s. 141)

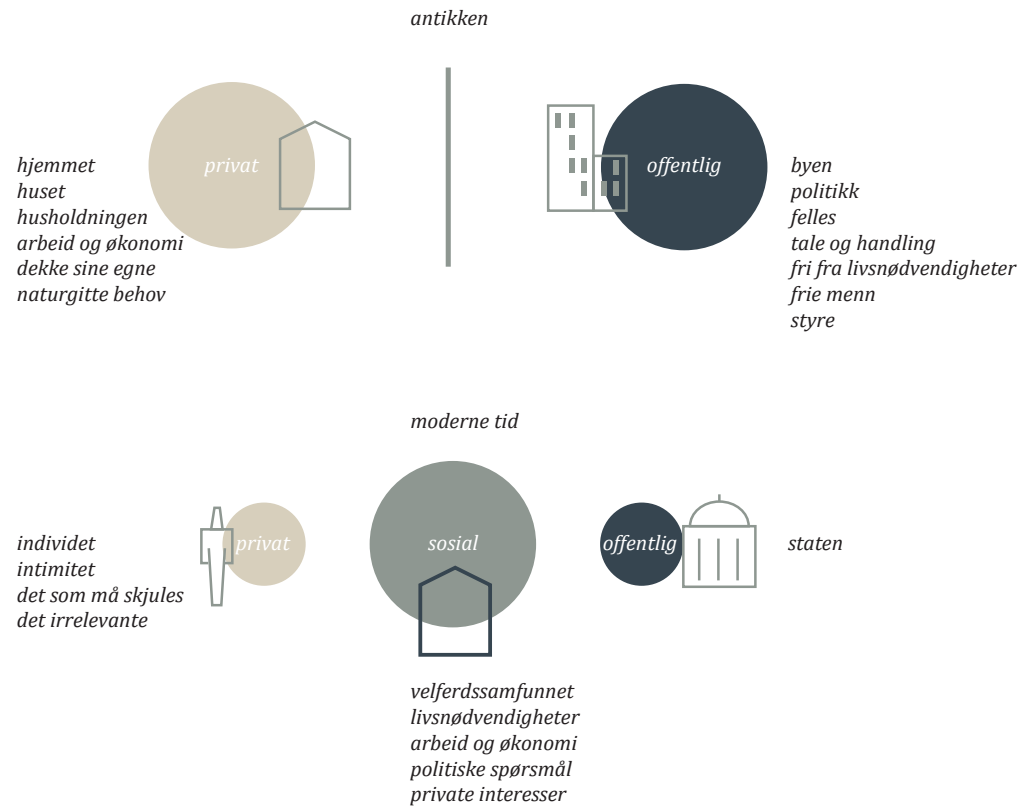
Dagens skille mellom det private og offentlige mener Arendt ligger mellom ting som må vises og ting som må gjemmes, og kan omformuleres til hva vi ønsker å dele med

andre og hva vi ønsker å holde for oss selv. «*Den mest elementære betydningen av de to områdene innebærer at det finnes ting som har rett til å være skjulte og andre som bare kan utvikle seg om de blir stilt offentlig til skue.*» (Arendt, 1996, s. 83) Hvis det som deles er det offentlige introduserer i dag sosiale medier en ny offentlighet i det tidligere private. Det peker også mot et skifte fra privat og offentlig handling til privat og offentlig oppførsel. Fra selvoppretholdelse og politikk til intimitet og sosial markering.

At vi ikke lenger har et tydelig skille mellom det private og det offentlige skaper en friksjon i disse overgangene som det er viktig å beherske som arkitekt. Om denne utydeliggjøringen av grensene er en positiv eller negativ utvikling er en diskusjon som primært er sosialvitenskapens anliggende, derfor nøyer vi oss med å konstatere at situasjonen er der. Som arkitekt finnes det selvsagt ikke noen fasit for hvordan vi skal håndtere et offentlig eller privat rom.

Nøkkelen kan kanskje ligge i å forsøke å sette seg inn i hvordan livet i det offentlige og private beskrives og omtales av samfunnet.

Diagrammatisk fremstilling av
Hannah Arendt sin beskrivelse av
endringene av privat/offentlig:

DEN FJERDE KILDEN: ARKITEKTURTEORI

I arkitekturen har man alltid håndtert overganger, også overganger fra en mer privat til en mer offentlig karakter eller motsatt. En av arkitekturens viktigste oppgaver er å skape overganger mellom rom. I denne sammenhengen er ordet 'rom' ment i en vid betydning: et område som oppleves avgrenset fra et annet, et område med et utenfor og et innenfor. I en slik definisjon kan det argumenteres for at alt kan reduseres til rom, og at hele verden kun er sekvenser av rom.

Når vi opplever romlige overganger og beveger oss gjennom romlige sekvenser kan arkitekturen gjøre sterkt inntrykk på oss. I essayet *A Way of Looking at Things* beskriver den sveitsiske arkitekten Peter Zumthor hvordan han fra sin barndom husker en spesiell overgang inn til en hage: «*I can almost feel a particular door handle in my hand [...] I used to take hold of it when I went into my aunt's garden. That door handle still seems to me like a special sign of entry into a world of different moods and smells.*» (Zumthor, 1988, s. 9) Det er interessant at Zumthor velger å poengtere at dette minnet om hagens indre verden assosieres med det aktive ved å tre inn gjennom døren.

I dette eksempelet kan den lukkede døren tolkes som en bærer av en hemmelighet.

Hemmeligheten avsløres for de innvidde: de som får komme inn. Cordula Seger skriver om dette i essayet *About the Door* i boken *Constructing Architecture*: «*The door is our link between inside and outside, and creates a relationship between different spheres. [...] As a crossing point the door (also) represents the beginning of a journey through the building and, as we enter, prepares us for what follows.*» (Deplazes, 2013, s. 196)

Hvilke opplevelser og assosiasjoner et inngangsparti vekker hos en forbigående er med på å bygge en forestilling av karakteren til rommene innenfor. Den videre reisen gjennom de påfølgende rommene bygger videre på førsteinntrykket fra inngangspartiet. Mens veggens skiller, muliggjør døren å flytte seg fra det ene til det andre. Ved å gå gjennom døren tar man sin fysiske tilstedeværelse fra et rom til et annet, og denne forflytningen er også av sosial karakter. Seger sier: «*Those who may pass through a certain door identify themselves as members of a community.*» Døren er det elementet som kontrollerer hvem som har tilgang til et rom, ved å være både en fysisk barriere og en kommunikator. «*The height, width and design of the door indicate the degree of prestige and openness to the public. An entrance door with a generous opening and interesting design is an inviting gesture.*» (Deplazes, 2013, s. 221)

I motsetning til døren tillater ikke vinduet at du forflytter deg fysisk, men vinduet skaper visuell kontakt mellom ulike situasjoner. Mens det horisontale vinduet rammer inn det fjerne panoramet og skaper en distanse, trekker det vertikale vinduet forgrunnen inn i rommet. Vinduets form vil også regulere graden av skjerming. I sitt essay om vinduer kritiserer Cornelius Gurlitt det store vinduet. «*The large window bonded the room too closely with the outside world. Man's deftness in creating large, fully transparent walls grew to such an extent that the border between the room and the outside world was altogether blurred to the human eye, which greatly impaired the artistic consistency of the room.*» (Deplazes, 2013 s. 206) Han sier videre at inntoget av gardiner og persiener er tiltak for å tilbakeføre rommets originale følelse av «*inner seclusion*». (Deplazes, 2013 s. 206).

De refleksjonene Zumthor, Seger og Gurlitt presenterer om to viktige arkitektoniske elementer viser at elementene i seg selv gir rommet en opplevelse av offentlighet og privat som utgår fra individet og ikke samfunnsstrukturene.

Med utgangspunkt i slike arkitektoniske vurderinger som nevnt over blir det interessant og ta et nytt blikk på både dagens arkitekturkritikk og kritikk som har vært gjeldende siden siste halvdel av 1900-tallet.

Mye som diskuteres av kjente kritikere som Jane Jacobs til Rem Koolhaas og videre til Charles Montgomery, Richard Sennet, Pier Vittorio Aureli m.fl. kan knyttes til hvordan arkitekturen ikke evner å håndtere overgangene mellom offentlige byrom og private boliger på en tilfredsstillende måte.

DEN FEMTE KILDEN: KUNST OG LITTERATUR

I en by snakker vi gjerne om hvordan bygningers innganger og fasader definerer et skille mellom det private rom og det offentlige rom. Graden av offentlighet bestemmes ofte, men ikke nødvendigvis, av graden av åpenhet i inngangspartiet og fasaden. Den nederlandske kunstneren Johannes Vermeer, viser i maleriet *Liten Gate* (1657-58) hvordan åpninger i en fasade langs et gateløp røper og gir innblikk i det private liv som utspiller seg bak fasaden. Med utgangspunkt i situasjonene fra dette maleriet kan det argumenteres for at fasader i stor grad også kontrollerer rommet foran fasaden; vi styres bort fra noe, mot noe annet. Noen steder slipper vi inn bare med blikket, mens kroppen holdes ute, andre steder inviteres vi inn fullt og helt, mens andre steder igjen er det kanskje bestemte lukter eller lyder som fanger oppmerksomheten og trekker oss mot et bestemt punkt. På denne måten kontrolleres vi ubevisst av arkitekturen i et komplekst samspill av åpenhet og lukkethet hvor det oppstår en gradering av det private

og det offentlige.

Vermeers maleri bygger opp rundt konvensjonene vi har med begrepene privat og offentlig: åpenhet inviterer, lukkethet stenger ute. Dette er kanskje enda tydeligere formidlet i Edward Hoppers berømte maleri *Nighthawks* fra 1942. Kaféen på gatehjørnet tilhører det offentlige rom og i fasaden skjules lite av hendelsen på innsiden. Ser vi over gaten fra kaféen er bygningene mørke, og i de øvrige etasjene er vindusåpningene mindre og livet på innsiden lettere å skjule, her ligger de private rom.

I andre sammenhenger igjen kan det som skaper en følelse av privatliv gå helt på tvers av de arkitektoniske konvensjonene vi har utarbeidet for å organisere våre liv. I andre bind av bokserien *Min kamp* skildrer Karl Ove Knausgård sin tid som småbarnsfar i Stockholm. Han beskriver hvordan han, når han ønsker å være mest alene - som gjerne betegnes som mest privat - forlater boligens private rom, og beveger seg ut i Stockholms offentlige gater. Der kan han kan forsvinne i mengden, og derfor føle seg enda mer privat enn i sitt eget hjem. (Knausgård, 2010)

Livet i offentlige og private rom beskrives og omtales både gjennom kunst, musikk, litteratur, film og lignende. For oss er det interessant å ta inn over oss slike beskrivelser for som hjelp

til å forstå hvordan det oppleves å være i et privat kontra et offentlig rom. Gjennom disse mediene kan vi leve oss inn i situasjoner som preger det daglige livet i en by. Møtet mellom mennesker, og følelser av romlige opplevelser er ofte godt artikulert også i andre kreative disipliner i tillegg til arkitektur, og ved å bruke disse som inspirasjon håper vi å få en større innlevelse i tematikken.

*The little street in Delft av
Johannes Vermeer (1657-58)*

*Nighthawks av
Edward Hopper (1942)*

8

Videre diskusjon: Masterarbeidet

I vårt masterarbeid skal vi diskutere og vurdere de fem nevnte kildene. Gjennom dette arbeidet søker vi å diskutere temaet privat/ offentlig i arkitekturen fra ulike perspektiv. Ved å knytte sammen samfunnsvitenskap, filosofi, kunst og arkitektur håper vi å kunne se nye sammenhenger mellom offentlige og private forhold som vil gjøre oss bedre skikket til å behandle dette møtet som arkitekter.

Arkitektur kan beskrives som en verden vi har skapt til å huse våre liv. Måten vi beveger oss gjennom verden, måten den kontrollerer oss og håndterer oss på, og måten vi inviteres inn i den eller stenges ute, er beskrivende for hvordan vi ønsker å opptre sammen som mennesker.

I arbeidet med arkitektur blir man stadig konfrontert med skillet mellom - og overgangene fra, privat til offentlig. Her dominerer det tradisjonelle synet på det private: familiens domene og det individuelle eierskap, stilt i kontrast til det tradisjonelle synet på det offentlige: storsamfunnets domene og statens eiendom.

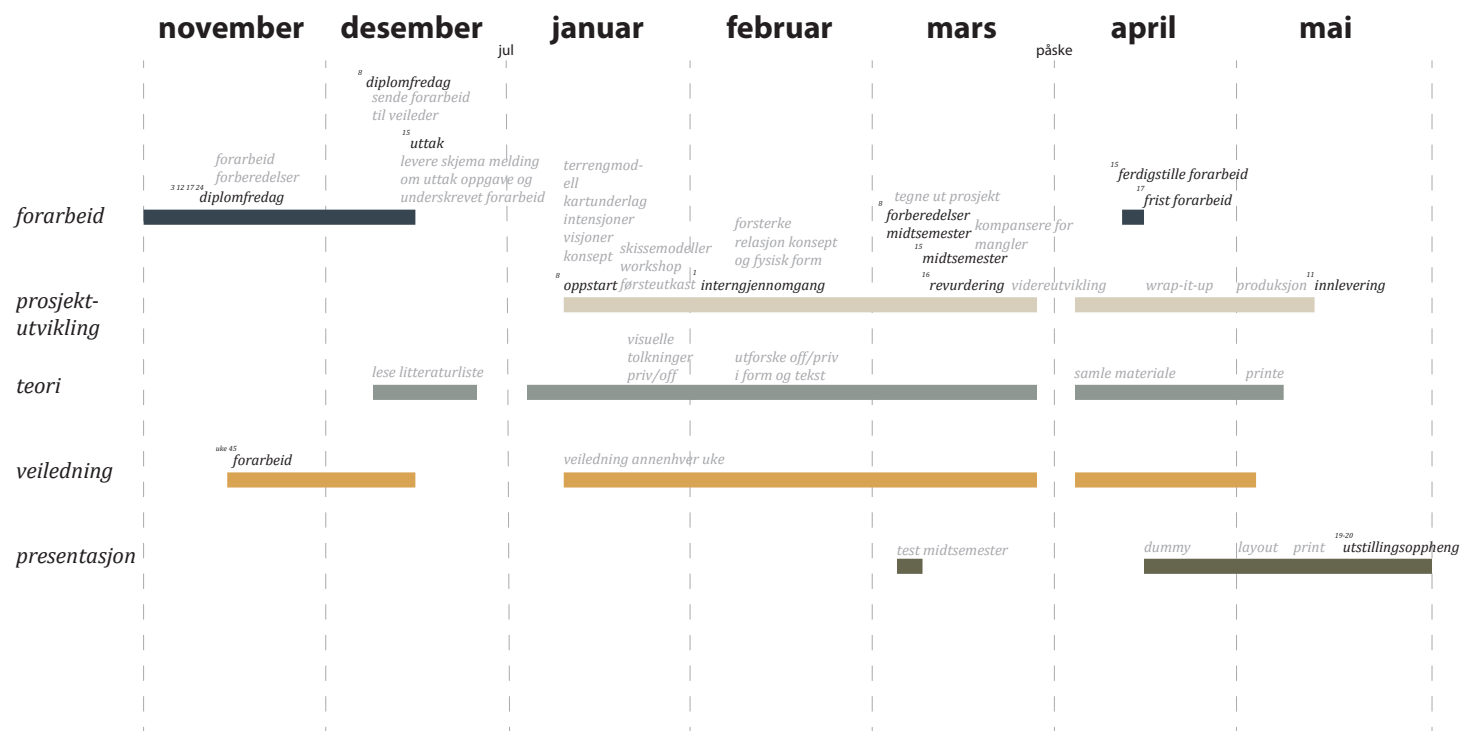
Vi ønsker å se offentlige og private rom gjennom individets øyne, og på den måten føre noe nytt til diskusjonen angående hva som tilhører hvilken sfære. I dagens samfunn er overgangene mellom disse diffuse, derfor oppstår det forskjellige grader av privat- og offentlighet. Reisen fra det innerste private ut i det ytterste offentlige finner vi svært interessant. Alle overgangene og krysningspunktene som oppstår på veien åpner for mangfoldige muligheter for arkitektoniske vurderinger av forholdet mellom det private og offentlige.

I masteroppgaven skal vi parallelt diskutere opplevelsen av offentlig og privat og dens innvirkning på arkitekturen i en skriftlig del, samtidig som vi bruker disse begrepene som grunnlag for en prosjekteringsoppgave. Prosjekteringsoppgaven skal inneholde flere eksempler på overganger fra private til offentlige situasjoner i byen. Det er vanskelig å si med sikkerhet hvor vi kommer til å ende med oppgaven, men det viktigste for oss vil være å få gjort grundige vurderinger av dette forholdet mellom offentlig og privat som

har vekket vår nysgjerrighet. Målet er å lære noe nytt som vil være verdifullt i vår videre arkitektpraksis.

9

Tidslinje

Referanser

Arendt, H. (2012) *Vita Activa: Det Virksomme Liv*. Oslo: Pax Forlag AS (originalutgave fra 1958)

Arendt, H. (1996) *Vita Activa: Det Virksomme Liv*. Oslo: Pax Forl. (Orginalutgave fra 1958)

Deplazes, A. (2013) *Constructing architecture materials processes structures a handbook*. 3. utgave. Basel: Birkhauser Verlag AG.

Deplazes, A. (2005) *Constructing Architecture: Materials, Processes, Structures - a Handbook*. Basel: Birkhäuser - Publishers for Architecture

Habermas, J. (2002) *Borgerlig offentlighet*. Gyldendal. (Originalutgave fra 1962)

Knausgård, K. O. (2010) *Min Kamp: Andre Bok*. Oslo: Oktober Forlag AS

Morariu, M. (2011) *Public and private in the anthropology og Hannah Arendt*, Agathos: An international review on the Humanities and Social Sciences, Volume 2 Issue 2. Tilgjengelig fra: <http://www.agathos-international-review.com/>

[com/issue2_2/16.%20Articol%2011%20-%20MIHAELA%20MORARIU.pdf](http://www.agathos-international-review.com/issue2_2/16.%20Articol%2011%20-%20MIHAELA%20MORARIU.pdf) (Hentet: 03.11.2017).

Nordbø, B. (2014) *Offentlig*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/offentlig> (Hentet: 1.11.2017).

Nordbø, B. (2009) *Privat*. Tilgjengelig fra: <https://snl.no/privat> (Hentet: 3.11.2017).

Zumthor, P. (1988) *Thinking Architecture: A Way of Looking at Things*. Basel: Birkhäuser - Publishers for Architecture